Mundus Novus (Vespucci)

Autor:
Data de publicació: 27-12-2007

Mundus Novus

https://dn790007.ca.archive.org/0/items/mundusnovuslette00vesp

Il·lustració del canibalisme a l'edició alemanya de Mundus Novus impresa a Augsburg el 1505.

El 1504 va aparèixer impresa en diverses ciutats europees una obra llatina titulada Mundus Novus, que afirmava ser un resum traduït d'una carta escrita en toscana per "Albericus Vespuccius" des de Lisboa a Lorenzo de Pierfrancesco de' Medici.[62][63][64] Es creu que la primera edició, almenys de les quals es van conservar còpies, va ser la feta a Augsburg i que l'èxit editorial de l'obra va portar a noves edicions llatines a Venècia i París (ambdues el mateix 1504), i posteriors publicades a Roma, Nuremberg, Estrasburg, Rostock, Colònia, Anvers i novament París.[65] També es va traduir a l'alemany, neerlandès i txec, però no al castellà.[66] Fracanzio de Montalbodo va traduir el text llatí al toscà (tot i que diu que el va traduir del castellà) i el va incloure a l'obra titulada Paesi novamente retrovati et Novo Mondo da Alberico Vesputio florentino intitulato, publicada a Vicenza el 1507. Aquesta versió toscana va ser tan popular que Archangelo Madrignano la va traduir de nou al llatí i la va publicar a Milà el 1508.[13]

Mundus Novus relata el viatge de Vespucci el 1501 en una flotilla de tres vaixells portuguesos, amb dades que semblen correctes però escrites d'una manera confusa. Com al mapa de Cap Verd, s'indica que les costes explorades són terra continental continental, no illes, i afegeix que aquest continent és "més densament poblat (...) que la nostra Europa, Àsia o Àfrica» i que és permès anomenar-la Novum Mundum (Nou Món). L'autor critica la incompetència dels pilots portuguesos i es presenta com un heroi que, gràcies al seu coneixement de cosmografia, salva l'expedició. L'obra sembla basar-se en les cartes autèntiques d'Amerigo a Lorenzo escrites el 1501 i 1502 a Cap Verd i Lisboa, respectivament, barrejades amb edicions de tercers que introdueixen embelliments, notícies sensacionalistes i contradiccions significatives.[67] Per exemple, detalla els cossos bells i la vida sexual activa de les dones indígenes, afirma haver conegut un home que n'havia menjat 300 més, i sosté que el Paradís Terrenal ha d'estar situat a prop de les terres visitades. Hi ha una edició que conté un paràgraf anomenat Jocundus, derivat del cognom Giovanni del Giocondo, el seu traductor, on es sosté que la determinació de la latitud basada en la posició de les estrelles és una "audàcia sacrílega", que denota la concepció dogmàtica-religiosa de la persona que va escriure aquesta part del document i la seva ignorància sobre les tècniques astronòmiques de navegació descrites per Vespucci.[68]

Cap al final, l'obra esmenta dos viatges que Vespucci hauria fet prèviament sota les ordres del rei de Castella "cap a l'oest", que no detalla. També anuncia que està preparant una nova expedició amb dos vaixells.

El fragment de Ridolfi

Aquests són fragments d'una carta manuscrita en toscà,[69] el dialecte italià de Florència, sense cap ni datació. Va ser descobert per Roberto Ridolfi a l'Arxiu Conti i publicat el 1937, per això se l'anomena Fragment de Ridolfi o també Carta Fragmentària. Només es conserva una còpia manuscrita que el mateix Vespucci no va escriure.[50] No se sap el destinatari, però pel llenguatge i el contingut es pot deduir que era un humanista florentí versat en cosmografia.[69] El to indignat suggereix que no anava adreçat a Lorenzo di Pierfrancesco sinó a algú més de confiança, potser l'erudit i geògraf Zenobio Acciaiuoli o l'oncle de Vespucci, Giorgio Antonio.[70]

Aquesta carta[71] És una resposta escrita a una llista d'objeccions fetes pels lectors de les seves cartes anteriors, per exemple sobre les distàncies que afirma haver recorregut o sobre les seves descripcions dels nadius. En resposta a

l'escepticisme sobre la seva capacitat per mesurar la longitud mitjançant observacions astronòmiques, Vespucci respon que va utilitzar eclipsis lunars així com les conjuncions de la Lluna amb els planetes, i que es trobava a 150 graus a l'est d'Alexandria. Aquesta informació és diferent de la que es troba a la famosa carta del 18 de juliol de 1500.[72] En aquest text, Vespucci afirma, d'altra banda, que va participar en tres navegacions: dues "cap a les parts occidentals pel mar oceànic" i una tercera "cap al sud pel mar Atlàntic".[72]

Avui dia cap historiador dubta de l'autenticitat d'aquest manuscrit ni que l'autor del text fos realment Vespucci.[50] Tanmateix, quan es va anunciar el seu descobriment, dos grans experts de l'època en Vespucci, Alberto Magnaghi i Giuseppe Caraci, el van declarar apòcrif i van intentar amagar-lo, ja que el fragment de Ridolfi desmentia gran part dels arguments que havien mantingut fins aleshores.[73]

La carta a Soderini

Il·lustració de la primera edició de la Lettera, que es va reciclar d'una edició anterior de la carta de Colom anunciant el Descobriment de les Índies.[74]

La sisena carta, que tenia diversos títols diferents i que normalment s'abreuja com a Lettera, Els Quatre Viatges o Carta a Soderini, es va imprimir per primera vegada el 1505 o potser a finals de 1504, en italià.[75] Una edició llatina separada, derivada d'una traducció francesa, va ser impresa a St. Dié per Martin Waldseemüller el 1507.[76] La carta està datada a Lisboa el 10 de setembre (o 4 de setembre, segons les versions)[76] de 1504 i adreçat al cap d'estat de Florència, càrrec que en aquell moment ocupava Piero Soderini.[75] El text italià d'aquesta carta també es conserva en diversos manuscrits. Segons l'anàlisi filològica, sembla que els manuscrits podrien ser anteriors a les edicions impreses de la Lettera.[77]

La carta narra en primera persona quatre viatges transatlàntics, amb nombrosos episodis de gran sensacionalisme;[75] Concretament:

Expedició amb quatre vaixells autoritzats pel rei Ferran de Castella; va sortir de Cadis el 10 de maig de 1497 i va tornar el 1498 o 1499.
Expedició castellana amb tres vaixells; va sortir de Cadis el 16 de maig de 1499 i va tornar el 8 de setembre.
expedició portuguesa amb tres vaixells; va sortir de Lisboa el 10 de maig de 1501 i va tornar passant per Sierra Leone i les Açores el 7 de setembre de 1502.
expedició portuguesa amb sis vaixells a "Melacca"; va sortir el 10 de maig de 1503 passant per les illes de Cap Verd i Sierra Leone i va tornar el 18 de juny de 1504.

Pohl argumenta que Amerigo mai no hauria pogut escriure aquesta carta a Soderini perquè la família Vespucci estava en desacord amb el magistrat, fins al punt que en aquell moment diversos dels seus membres, com Giovanni di Guidantonio Vespucci, estaven implicats en un complot contra Soderini.[78]

Segons Pohl, la Lettera va ser escrita amb la presumpció infantil que, per superar l'espectacularitat dels quatre viatges de Colom, Vespucci també hauria hagut de fer quatre exploracions.[79] La carta deia que el primer viatge havia començat el 1497, cosa que hauria donat a Amerigo el títol de primer europeu a posar peu a la massa terrestre americana, un any abans que Colom. Tanmateix, en diferents llocs de la Lettera és evident un conflicte en la data de retorn al port del suposat Vespucci: un paràgraf esmenta el 8 d'octubre de 1498, mentre que un altre el trasllada al 18 del mateix mes i un tercer el porta a un any més tard, l'1 d'octubre de 1499.[80] El segon viatge relatat en l'obra, que va tenir lloc el 1499, coincideix en el temps amb l'empresa reial en què Vespucci hauria participat sota la bandera de Castella. De manera similar, el tercer no és altre que el viatge portuguès autèntic en què es va inscriure el 1501. D'altra banda, hi ha una divisió d'opinions sobre si Vespucci va participar o no en l'expedició portuguesa de 1503.

Els primers textos de la Lettera contenen errors lingüístics greus, i inclouen paraules que no són més que corrupcions de termes que eren una barreja d'espanyol i italià, cosa difícil d'explicar en algú que, com Vespucci, va gaudir d'una educació privilegiada. De fet, continua Pohl, els seus editors van afegir i descriure en detall un gran nombre d'elements fantàstics en les seves fabricacions de les exploracions florentines, per tal de generar encara més curiositat en els lectors i augmentar les vendes.[81] que, tanmateix, va resultar decebedor.[75] En canvi, les cartes de Vespucci a Lorenzo eren relativament fredes, desapassionades i objectives.[81]

Henry Harrisse va donar una explicació molt diferent per als errors lingüístics. Segons ell, Vespucci va escriure la seva

història original en espanyol o portuguès. Northup va especificar que la llengua d'origen era gairebé segur l'espanyol.[82] L'obra va ser traduïda posteriorment a l'italià per algú que no dominava la llengua d'origen. Aquesta teoria ha estat recolzada per anàlisis lingüístiques posteriors.[76]

Per a Fernández-Armesto, els editors de la Carta van fer una còpia i enganxa de moltes fonts diferents, incloent-hi alguns textos autèntics de Vespucci i altres publicats per Pedro Mártir de Angleria.[75] En particular, l'editor va utilitzar en el relat del primer viatge fragments extrets de la carta manuscrita de Vespuci del 18 de juliol de 1500, que no obstant això fa referència al viatge de 1499-1500, que a la Carta es presenta com el segon.[83] Recentment s'ha demostrat que els editors també van incloure el relat d'una batalla que va tenir lloc a l'illa de Guadalupe durant el viatge de tornada de Cristòfor Colom el 1496 i en què Vespucci no hi era present.[84] La intenció de l'editor o editors no està clara. Ilaria Caraci creu que no va ser una operació de falsificació astuta, com afirmava Pohl, sinó que la Lettera és més aviat una celebració de les gestes d'un compatriota en què la veritat històrica queda en segon pla.[85]

La Lettera mai no es va publicar a Espanya[75] ni a Portugal potser perquè la població d'allà estava més familiaritzada amb la història real, i l'edició italiana no sembla haver tingut gaire èxit comercial. Al contrari, la versió llatina de Saint Dié es va estendre ràpidament per tota Europa. El 1509 es va publicar una traducció alemanya a Estrasburg i el 1532 el text llatí de la Lettera es va incloure en l'obra cosmogràfica publicada per Simon Grynaeus a Basilea. Una traducció parcial a l'italià es va incloure a la monumental compilació de Navigationi et Viaggi publicada a Venècia el 1550.[86]

Com s'ha dit, aquestes suposades epístoles també situen Vespucci en el paper del primer europeu que va desembarcar al continent del Nou Món, un any abans que Colom. Una dècada després de la publicació de la Lettera, el fill de Colom, Diego, es va veure implicat en litigis amb la Corona pels títols promesos al seu pare com a descobridor, així que qualsevol intent eventual de Vespucci de reclamar aquests territoris l'hauria indignat; tanmateix, ni Diego ni el seu germà Ferran ni el fiscal de la Corona van esmentar la Lettera ni les reclamacions d'Américo,[Citació requerida] malgrat que Ferran tenia una edició de la Carta a la seva biblioteca.[87]

Comptes de tercers

Hi ha dos textos, anomenats "venecians", escrits per tercers que relaten dos altres suposats viatges transatlàntics d'Amerigo Vespucci. Aquestes històries són gairebé unànimement considerades apòcrifes i els viatges que relaten, mai fets:

Carta de Girolamo Vianello a la Signoria de Venècia, datada a Burgos el 23 de desembre de 1506, que relata un cinquè viatge, trobada per Leopoldo Ranke al Diari de Sanuto, a la Biblioteca Marciana de Venècia i publicada per primera vegada per Alexander von Humboldt el 1839.[l]
Carta de Francesco Corner a la Signoria de Venècia, datada el 19 de juny de 1508, que esmenta breument el que seria un sisè viatge, publicat per primera vegada per Henry Harrisse el 1892.

El nom del Nou Món

Un paràgraf de la introducció de Cosmographiæ que proposa el nom d'Amèrica.

Les illes i el continent trobats pels descobridors ibèrics a l'altra banda de l'Atlàntic havien rebut diversos noms, la sol·licitud i acceptació dels quals era generalment regional. Així, els castellans l'anomenaven «les Índies» o «els Antípodes», un terme també estès entre humanistes italians;[88] els portuguesos van batejar les costes brasileres com a "Vera Cruz" o "Terra de Santa Cruz". Cristòfor Colom va descobrir a l'agost de 1498, durant el seu tercer viatge, la desembocadura del riu Orinoco i, veient el seu enorme cabal, va deduir que la terra on es trobava era "un altre món (...) una terra enorme." Segons Fernández-Armesto, aquesta devia ser la font en què Vespucci va basar la seva afirmació que la costa que va recórrer en el seu viatge el 1499 era el continent continental.[88] L'any 1504, com a molt tard, Pere Màrtir d'Angleria va encunyar el terme «Nou Món» per a les noves terres, que també apareix al Mundus Novus atribuït a Vespucci.[89]

Tanmateix, estudis recents han assenyalat que el fet que les costes descobertes fossin reconegudes com a terra ferma o continental en lloc de com a illa no vol dir que Vespucci pensés que era un continent nou, diferent dels tres coneguts des de l'Antiguitat. Al contrari, Vespucci probablement pensava que les noves terres eren una extensió d'Àsia.[90][91]

A la impremta de l'abadia de Saint-Dié-des-Vosges a Lorena, hi treballaven diversos editors que quedaven impressionats en llegir les publicacions que suposadament narraven les gestes vespucianes: una còpia traduïda al francès de la Lettera havia arribat a les seves mans[m] i un altre del Mundus Novus, un dels molts que circulaven per Europa.

Martin Waldseemüller, Universalis Cosmographia (1507).

Van decidir donar a conèixer la nova notícia en forma d'un petit tractat anomenat Cosmographiae introductio, acompanyat d'una traducció llatina de la Lettera sota el títol Quattuor Americi navigationes (Quatre viatges d'Americum), i publicar-lo en forma de fullet. El 25 d'abril de 1507, les dues primeres edicions van sortir del taller. Al capítol IX del text es va suggerir que el nom del Nou Món hauria de ser America (femení per analogia amb Europa, Àsia i Àfrica) en honor a qui el reconegués com a tal: ab Ameririco Inventore (...) quasi Americi terram sive Americam (D'Amerigo el descobridor (...) com si fos la terra d'Amerigo o Amèrica). No se sap amb certesa quin dels impressors va ser l'inventor del nom. El Gymnase Vosgien (Gimnàs dels Vosges) estava format per Vautrin Lud, Nicolas Lud, Jean Basin, Mathias Ringmann i Martin Waldseemüller. Els especialistes s'inclinen cap a Ringmann o Jean Basin de Sandacourt, el traductor del Mundus Novus al llatí.

Martin Waldseemüller, un destacat humanista alemany i professor de cartografia que va treballar com a dibuixant i corrector del grup, va inscriure el nom sonor en un gran mapa mural titulat Universalis Cosmographia que va incloure al fullet. Allà sembla que s'aplicava a Sud-amèrica (la primera de les tres Amèriques anomenades així). A la part superior del mapa, a l'esquerra, al costat d'un globus en l'hemisferi del qual està representat el Vell Món, hi ha un retrat de Ptolemeu; a la dreta, al costat d'un globus similar amb el Nou Món, el de Vespucci.[92] A més, Waldseemüller va fer una versió globular, també anomenada mapa en fusos o segments, amb la qual es podia construir un petit globus d'uns 11 cm de diàmetre, un dels quals seria donat al duc de Lorena.[13] La veu té una eufonia tan gran i és tan consonant amb les paraules "Àsia" i "Àfrica" que immediatament es va arrelar en les llengües del nord d'Europa.[93] La Cosmographiae Introductio va ser un gran èxit editorial,[94] i ràpidament la paraula "Amèrica" es va estendre a altres obres cartogràfiques: el Globus Verd (cap al 1514), un llibre i un globus en fusos de Johann Schöner el 1515, un mapa imprès a Salamanca el 1520 i una versió reduïda i modificada del mapa de Waldseemüller publicada per Petrus Apianus també el 1520 amb el títol Tipus Orbis Universalis,[94] tot i que la seva consolidació definitiva va arribar amb la inclusió als mapes de Sebastian Münster a partir de 1540.

Tanmateix, el mateix Waldseemüller ho va corregir en un mapa una mica posterior (1513) inclòs en una edició de la Geographia de Claudi Ptolemeu, anomenant el nou continent "Terra incognita" i afirmant que el seu descobridor havia estat Colom, no Vespucci. El nom d'Amèrica també va trigar molt a adoptar-se a la Península Ibèrica i les seves colònies, on el nom principalment utilitzat va romandre durant molt de temps el de "Índies Occidentals".[92]

El planisferi de Waldseemüller, del qual es va fer una tirada de mil exemplars, es va perdre però va ser trobat el 1901 pel professor Joseph Fischer dins d'un llibre oblidat al castell de Wolfegg. El mapa de fus utilitzat per construir l'esfera s'havia recuperat el 1871.[95][9]